

Neljännesvuosittain ilmestynvä kulttuurilehti
Julkaisija: Suomi-Israel Yhdistysten Liitto ry

Jedidut

2 • 2011

יְדִידוּת

Julkaisija: Suomi-Israel Yhdistysten Liitto ry
Finland-Israel Föreningarnas Förbund rf
PL 247, 00531 Helsinki
www.suomi-israel.fi, liitto@suomi-israel.fi

SSN-L 1235-8290
ISSN 1235-8290 (Painettu)
ISSN 1799-0742 (Verkkojulkaisu)

Vastaava toimittaja: Reino Kurki-Suonio jedidut@suomi-israel.fi
Toimituskunta: Mikael Enckell, Vesa Hirvonen, Juha-Pekka Rissanen,
Sirku Salmela, Mila Westerberg.
Ilmestyy: neljä kertaa vuodessa. Vuosikerta 15 euroa, kestitilaus 12 euroa.
Ilmoitushinnat: 1/1 s. 170 euroa, 1/2 s. 95 euroa, 1/4 s. 55 euroa, 1/8 s. 35 euroa.
Painopaikka: Painomerkki Oy, Helsinki. Taitto: Kirsi Pääskyvuori.

Israelin valtiollisen toiminnan keskuspaikka, Knesset, on myös suosittu vierailukohde. Kuva: Wikipedia.

21. vsk, nro 2/2011

Shalom!	3
Konsertti Israelin itsenäisyyspäivän kunniaksi.....	4
Itsenäisyyspäivä Israelissa	5
Kibbutsiliiike 100 vuotta.....	5
Muutoksen tuulia Itä-Euroopan juutalaisten parissa	6
Israel – suuri kokemus myös viinientuntijalle	11
Taidematkalla Israelissa.....	12
Tel Danin historian ihmeet	14
Laajoja näkymiä.....	15
Valokuvia monimuotoisesta kulttuurista.....	16
Israelilaista draamaa.....	17
Lataa itsellesi Albert Einsteinin dokumentit.....	18
Hovinkartanon taidekesä	18
Poimi ne kypsänä!	19
Israel rahoittaa sudanilaispakolaisten vapaaehtoisen paluun	20
Lämpimät onnittelut Reuben Kashanille!.....	22

LIITON RINTAMERKKI

Liiton rintamerkin voi tilata sähköpostiosoitteesta liitto@suomi-israel.fi tai maksamalla liiton tilille 800017-646723 merkin hinnan 4 €. 50-vuotisjuhlamerkin (rajoitettu määrä) hinta on 5 €. Tilillepanoon on merkittävä maksun tarkoitus sekä tilaajan nimi ja osoite. Merkin käyttö ei ole sidottu liittomme jäsenyyteen, vaan sitä voidaan käyttää muutoinkin ystävyyden ja solidaarisuuden osoituksena Israelia kohtaan.

Suomi-Israel yhdistysten liitto ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomien ystävyysyhdistysten liitto. Tätä linjaa seuraten Jedidut pyrkii lisäämään Israelin maan ja kansan tuntemusta sekä levittämään tietoa Israelin kulttuurista, historiasta ja yhteiskunnasta.

Shalom!

Kirjoitan tätä Israelin itsenäisyyspäivänä, joka tänä vuonna osui toukokuun 10. päiväksi. Päivän kunniaksi lehden kansikuvana on Israelin valtiollisen toiminnan keskuspaikka, Knesset.

Hiljattain sain kokea, että Knesset on myös tutustumisen arvoinen vierailukohde, jossa Israelin valtion historialliset juuret ja sen kulttuuri tulevat monella tavoin esille. Jo istuntosali on vaikuttava: sen etuseinä on taivaallista ja maallista Jerusalemia kuvaava taideteos, ja 120 kansanedustajan istuimet ovat salissa menoran muodossa.

Suomen ja Israelin parlamentarismissa on paljon yhteistä, muun muassa puolueiden suuri määrä. Tässä suhteessa Israel on Suomeakin hajanaisempi: nykyisessä Knessetissä on kolmestoista eri ryhmittymää, joissa on edustajia peräti kahdeksastatoista (!) eri puolueesta, kun meidän vastavaltiossa eduskunnassamme puolueita on "vain" kahdeksan.

Suomen eduskunnasta puhuttaessa on Israel-ystävien hyvä muistaa, että sielläkin on Israel-ystävyyseri, jonka jäsenistö on edustanut puolueittemme kirjoja laidasta laitaan. Näin tulee varmasti olemaan myös uudessa eduskunnassa. Ryhmän puheenjohtaja tulee nyt vaihtumaan, sillä edellinen puheenjohtaja **Bjarne Kallis** ei ollut näissä vaaleissa enää ehdokkaana.

Ilahduttavaa on, että myös eduskunnan uusissa jäsenissä on tunnettuja Israel-ystäviä kuten **Jouko Jääskeläinen** ja **Timo Soini**. Oltakoon perussuomalaisten politiikasta mi-

tä mieltä tahansa, niin Israel-ystävyytensä Soini toi selvästi esille TV:n vaalitentissä, kun hän arabimaiden demokratia- ja ihmisoikeuskysymyksiä sivunneen kysymyksen yhteydessä totesi: "Ja sitten kun mennään Lähi-itään, minä olen Israelin ystävä ja uskallan sen sanoa. Se on vihamielisten maiden saartama, ja sillä on elämisen ja olemisen oikeus."

Kun katsoo karttaa, niin Soinin sanat herättävät nykytilanteessa huolta, vaikei Israelin kanssa rauhansopimuksen tehneitä Egyptiä ja Jordaniaa pitäisikään sille vihamielisinä: Israel näyttää pieneltä rauhan saarekkeelta keskellä islamilaista maailmaa, jossa sisäiset levottomuudet ovat levinneet maasta toiseen. Pyrkimykset demokratiaan myös arabimaissa ovat tietävästi näiden levottomuuksien taustalla.

Länsimaissa demokratia on pyhänä pidetty arvo, jonka kunnioitusta on pyritty sodankin avulla levittämään. Oikea päämäärä on rauhan ja ihmisarvon toteutuminen, ja siinä demokratiassa on kiistämättömät ansionsa. Israelin kysymys tänä 63. itsenäisyyspäivänään on kuitenkin se, mitä tapahtuu, kun demokratia – tai sen tavoittelu – ja rauha joutuvat ristiriitaan. Esimerkiksi egyptiläisten enemmistä haluaisi kullekin purkaa rauhansopimuksen Israelin kanssa, eivätkä he tällä varmaankaan tarkoita Siinain palauttamista Israelille.

Rauhaa Israelille ja rauhallista kesää lukijoille toivottaen

Reino Kurki-Suonio

Helsinki – Tel Aviv non-stop

Meno-paluu alk. 499 euroa.

Syyskuu 2011:

Lähdöt 21.9., 28.9., 5.10., 12.10.,
23.10., 30.10., 6.11., 13.11. ja 22.11.

Kevät 2012:

Lennot sunnuntaisin 12.2. – 29.4. (paluu 6.5.)

Reittilentöjä Keski-Euroopan kautta päivittäin läpi vuoden.

Annankatu 31-33 C, 00100 HELSINKI. Puhelin (09) 5657170.
Faksi (09) 56571727, helsinki@toiviomatkat.fi, www.toiviomatkat.fi

Konsertti Israelin itsenäisyyspäivän kunniaksi

David D'Orin innostunutta yleisöä Lahden konsertissa (ks. seuraava sivu). Kuva: Esa Repo.

Israelin suurlähettiläs **Avi Granot** oli kutsunut laulaja **David D'Orin** yhteineen esiintymään Israelin itsenäisyyspäivän merkeissä. Konsertti pidettiin Savoy-teatterissa Helsingissä.

Alkupuheenvuorossaan suurlähettiläs totesi, että juuri tuona päivänä, 2.5., oli holokaustin muistopäivä Israelissa. Hän sanoi, että 63-vuotias Israel on noussut tuhkasta, ja vakuutti, että israelilaiset haluavat elää rauhassa ja turvallisesti kaikkien naapureidensa kanssa.

Avi Granot kertoi toivoneensa, että voisi Suomen työ kautensa aikana esitellä suomalaisille laulaja David D'Orin. Nyt tämä toive toteutui.

David D'Orin yhtyeessä musisoivat **Itay Weise** (rummut), **Yohann Melloul** (taustalaulu), **Noam Vardy** (kitara), **Itay Taragano** (piano) ja **Oran Zablubovitz** (saksofoni). Miksausesta vastasi **Oren Cohen**.

David D'Or on loistava muusikko. Hän käyttää äänen volyymiasteikkoa taitavasti. Ääniala on myös laaja. Laulaja aloitti esittämällä *Shma Israel* -rukouksen. Hän sanoi, että juutalaiset rukoilevat kolme kertaa päivässä rauhaa itselleen ja Israelille. Seurasi *Erev shel shosanim*, Ruusujen ilta, joka on vanha kansanlaulu. *Somewhere*-laulussa saimme kuulla laulajan hienoa ohenneääntä. D'Or kertoi laulaneensa sen vuosi sitten ollessaan Martin Luther King III:n kutsumana Yhdysvalloissa. Sitten kuulin Yohann Melloulin laulaman soolon, joka oli rukous.

Välillä käytiin orientaalisissa tunnelmissa, sitten David D'Or lauloi Jordanan laulun, jonka Luciano Pavarotti teki tunnetuksi. David D'Orilla on yllättävän korkea ääni. Kun laulussa tulee korkea kohokohta, hän nostaa siitä vielä ääntään aavistamattomiin korkeuksiin! David D'Orin yhtyeessä saksofonistilla ja pianistilla oli usein hyvin aktiivinen vuoropuhelu solistin kanssa.

Illan solisti laulatti myös yleisöä välillä. Lauloimme kaikki yhdessä sikermän israelilaisia lauluja.

Yhtye oli ollut esiintymismatkalla Kiinassa juhlimassa paikallista uutta vuotta. David oli laulanut maanjäristysten uhrien muistoksi Albinonin Adagion. Nyt hän omisti sen kaikille, jotka haluavat tehdä maailmasta paremman paikan elää. Päätöskappale oli *Time for love*.

Ylimääräisinä kuulin heprealaisen *Avinu malkeinun* sekä Gershwinin *Summertimen*, joka oli yksi illan kohokohtia. Laulun *Save our world* laulaja esitti hepreaksi ja omisti sen suurlähettiläs Avi Granotille.

Suvi Gräsbeck

Kuvassa D'Or poseeraa liitokansleri Angela Merkelin ja pääministeri Benjamin Netanyahu'n kanssa.

David D'Or on maailmankuulu laulaja, jonka äänialue on poikkeuksellisen laaja: yli neljä oktaavia. Hänen ohjelmistonsa käsittää niin klassillista kuin maailmanmusiikkia, ja suurten yleisökonserttien lisäksi hän on esiintynyt monille arvovaltaisille kuulijakunnille – kuninkaallisille, poliittisille johtajille, paaveille – niin oman yhtyeensä kuin maailman parhaiden sinfoniaorkesterien kanssa. Israelissa hänet on kolme kertaa valittu vuoden laulajaksi, ja tähän mennessä hänellä on kymmenen platinal levyä.

Itsenäisyyspäivä Israelissa

Suomessa juhlitaan itsenäisyyspäivää perinteisesti vakavina ja niitä uhreja muistellen, joita itsenäisyyden säilyttäminen on vaatinut. Israelissa itsenäisyyspäivää edeltää kaatuneitten päivä, johon liittyy sama vakavuus.

Tänä vuonna kaatuneitten päivän vietto alkoi Israelissa sunnuntai-iltana 8.5. klo 20 hälytys sireenien julistamalla minuutin hiljaisuudella. Presidentti **Peres** avasi juhlan puheella ja sytyttämällä soihdun länsimuurilla.

Puheensa alussa presidentti Peres muisteli sitä vakavaa hetkeä, jolloin kuuden päivän sodan laskuvarjojääkärit pääsivät tuolle paikalle, lukivat yhteen ääneen *kaddish*-rukouksen ja lauloivat *Hatikvan*. Tämän jälkeen hän sanoi mm. seuraavaa.

"Emme halunneet sotaa. Meidät pakotettiin siihen. Kun kimppuumme hyökättiin, meillä ei ollut varaa hävitä — ei yhtäkään sotaa. Ja kun voitimme, palasimme etsimään rauhaa."

"Kuulemme nyt arabien kaipaavan vapautusta sorron ikeestä, demokratiaa. Toivomme heille hyvää näissä pyrkimyksissä. Kansana, joka on maistanut vapautta, hyödyntänyt tiedettä ja onnistunut tuottamaan runsautta niukkuudesta, uskomme, että kansa, joka vapauttaa itsensä kahleista ja maksuu tietoa, voi tyhjästäkin tehdä jotain."

Presidentti Peres sytyttää kaatuneiden päivän tulen länsimuurilla.
Kuva: GPO.

Itsenäisyyspäivän juhlintaa Herzl-vuorella.
Kuva: Noam Moskowitz.

Seuraavana päivänä kaatuneitten päivän suru vaihtui itsenäisyyspäivän iloksi. Juhlat alkoivat perinteisellä 12 soihdun sytyttämisellä Herzl-vuorella maanantai-iltana 9.5. Televisioidussa juhlapuheessaan pääministeri **Netanyahu** sanoi: "Israel on edistyksen ja demokratian saareke. Olkaamme tänä päivänä yhtenäisiä ja ylpeitä saavutuksistamme."

Kibbutsiliike 100 vuotta

David D'Or esiintyi myös Israelin suurlähetystön ja Karmel-yhdistyksen Lahden Ristinkirkossa 5.5. järjestämässä juhlassa, jossa juhlittiin suomalaisia kibbutsivolunteereja.

Avauspuheessaan suurlähettiläs **Avi Granot** totesi, että paikalla on suuri joukko ihmisiä, joiden sydän on Israelissa. "Monet lähtivät 1960–1980-luvuilla auttamaan nuoren Israelin valtion rakentamisessa. He lähtivät autiomaiseen kuumuuteen korjaamaan hedelmiä, lypsämään lehmä, pesemään pyykkiä, kaivamaan maata arkeologisesti auttaakseen meitä jälleenrakentamaan Daavidin kuningaskuntaa. Nyt olemme koolla kiittäksemme teitä/heitä Israelin kansan ja hallituksen nimissä."

"Tänä vuonna juhlitaan 100-vuotiaasta kibbutsiliikettä. Kibbutsit ovat muuttuneet: paikat ovat muuttuneet ja teh-

tävät ovat muuttuneet. Nyt voitte tulla Israeliin lomaillemaan ja retkeilemään. Jokainen teistä on osallinen Israelin maan menestykseen, ja tiedän, että te tulette Israeliin ystävinä, *chaverim'*eina."

David D'Or valloitti yleisönsä myös Lahdessa. Laulamalla Naomi Shemerin Jerusalem-laulun kertosäkeen suomeksi hän sai yleisön syttymään, ja israelilaisten laulujen sikerimässä hän sai yleisön rytmikkäiden taputusten ohella jopa karkeloimaan kirkon käytävillä.

Konsertin laajan varsinaisen ohjelman jälkeen seurasi vielä kolme ylimääräistä: *David Melech Israel*, Rabinin kuoliniltana laulettu rauhanlaulu *Shir HaShalom* ja *Hatikva*.

Hannu Taipale

MUUTOKSEN TUULIA ITÄ-EUROOPAN JUUTALAISTEN PARISSA

Alustus Turun Suomi-Israel-yhdistyksen seminaarissa

Emeritusprofessori Tapani Harviainen

Viime keväänä ilmestyi Maija Turusen toimittamana kokoomateos *Kirkot ja uskonnot itäisessä Euroopassa* (Edita Publishing Oy: Helsinki-Juva 2010, 396 s.). Siinä esiteltiin ensi kerran 20 vuoteen itäisen Euroopan uskontokuntien ja uskontopohjaisten etnisten ryhmien tilannetta neuvostohallitusten sortumisen jälkeen. Kirjoitin tuohon kirjaan juutalaisia koskevan osion, johon tämä esitys pohjautuu.

Läntisen Venäjän "*jiddišlandissa*" säilyi ja kehittyi Itä-Euroopan tyyppilliseksi nähty juutalainen elämänmuoto. Sitä heijastavat ehkä tunnetuimmalla tavalla **Šolem Aleikhem**in (1859–1916) novellisarja *Tevje, maitomies* ja siitä tehty musikaali *Viulunsoittaja katolla*. Kuvaan kuuluvat maaseudun usein juutalaisenemmistöiset *štetl*-pikkukaupungit, niiden kauppiaat, rabbit ja torimummot, harras uskonnollisuus ja käskyjen pikkutarkka noudattaminen sekä niiden vastustus, omat tanssit ja laulut, *klezmer*-musiikki, perinteiset juutalaisvaatteet ja juutalaiset ruoat, jiddišinkielinen nokkeluus, suurkaupunkien juutalaiskorttelien kurjuus ja ahtausta, kiihkeä Talmudin opiskelu, juutalaiseen kulttuuriin syventyminen ja toisaalta sen torjuminen sosiaalisen nousun hintana, loputon keskustelu ja tyyppikysymys "toisaalta, toisaalta, mutta voisiko se olla kolmannellakin tavalla".

Samaan aikaan sisältyy juutalaisväestön kurjistuminen, jonka syynä oli juutalaisten valtaisa väestönkasvu. Sadan vuoden aikana juutalaisten määrä Venäjän keisarikunnassa (johon myös Puola kuului) nousi näet 1,5 miljoonasta lähes 6 miljoonaan. Näin siitä huolimatta, että maasta muutti 1881–1914 Amerikkaan ja läntiseen Eurooppaan 3 miljoonaa juutalaista. Antisemitismi sai uutta käyttövoimaa juutalaisasutusten ylikansoituksesta ja "taantumuksellisuudesta".

Juutalaisten vaikea asema Venäjän hallitsemisissa maissa sai monet heistä suuntautumaan joko sosialismiin tai sionismiin, vaikka omat uskonnolliset johtajat pitivät *molempia* juutalaisuuden vastaisina liikkeinä. Sosialismi uskoi juutalaisten myös Venäjän uudessa yhteiskunnassa saavan tasa-arvoiset

Professori Tapani Harviainen alustamassa keskustelua Turun synagogan kokoushuoneessa 20.3.2011.

oikeudet ja elämän olosuhteet, sionismi sen sijaan piti kaikkea kehitystä Venäjällä epäuskottavana ja katsoi vain oman valtion tarjoavan pelastuksen vainolta ja antisemitismiltä.

Venäjän vallankumous 1917 toi maan 3 miljoonalle juutalaiselle kansalaisoikeudet, vapaan asumis- ja toimintaoikeuden sekä laillisen osallistumisen politiikkaan ja kulttuurielämään. Muutto läntiseltä asutusvyöhykkeeltä johti juutalaisasutuksen nopeaan keskittymiseen suurkaupunkeihin. Mutta juutalainen kulttuuri- ja opetustoiminta katsottiin pian neuvostovastaiseksi, ja juutalainen uskonnonharjoitus ja -opetus joutuivat muiden uskontojen tavoin rajoitusten ja ahdistelun kohteeksi. Koko Neuvostoliitossa juutalaisuuden tuntemus näivettyi lähes tyystin kommunistivallan 70 vuoden kuluessa. Juutalaisten suuri määrä bolševikkipuolueen *varhaisissa* vaiheissa loi laajalti toistellun väitteen, jonka mukaan kaikki juutalaiset ovat kommunisteja ja siksi "meidän" vihollisiamme. Tämä oli juutalaisvastaisen propagandan lempilauseita niin Saksassa kuin itäisessä ja pohjoisessakin Euroopassa, Suomi mukaan luettuna.

Sotien välillä

Maailmansotien välissä juutalaisen kulttuurisen aktiivisuuden keskus itäisessä Euroopassa sijaitsi Puolassa, johon tuolloin kuului myös Vilna, "Liettuan Jerusalem". Puolan juutalaisten määrä kohosi yli 3 miljoonaan, mikä muodosti 10 % maan väestöstä. Prosenttiluku oli Euroopan korkein.

Vain hieman liioitellusti voidaan sanoa, että vasta 1900-luvulla keskiaikainen elämänmuoto lopullisesti ohitettiin itäisen Euroopan juutalaisyhteisöissä. Tähän kuului myös perinteisen uskonnollisuuden korvautuminen *kansallisella* juutalaisuudella ja *sekularisoitumisella*. Samalla noita vuosia voidaan pitää Euroopan juutalaisen kulttuurin tuottoisimpana kautena.

Joukkotuho

Natsien murhaamista 6 miljoonasta juutalaisesta 4,5 miljoonaa oli peräisin itäisestä Euroopasta. Tämän lisäksi noin 200 000 ajautui pakolaisina läntiseen Eurooppaan, ja vuoteen 1951 mennessä Israeliin oli saapunut noin 350 000 Itä-Euroopan juutalaista. Itäisestä Euroopasta katosi siis 2. maailmansodan myötä 5 miljoonaa juutalaista.

Vilnan vuonna 1903 valmistunut "koraalisynagoga" säästyi sodan tuhoilta. Sodan jälkeen siinä toimi metallipaja, mikä vaurioitti sen rakenteita. Nykyisin se on Vilnan ainoa toimiva synagoga; aikoinaan niitä oli yli 100. Kuva: Frances Spiegel.

Juutalaisten määrän väheneminen itäisessä Euroopassa (American Jewish Yearbook 2006). Hakasuluissa annetut luvut sisältyvät myös Neuvostoliiton lukuihin. Huomattakoon, että myös rajojen muutokset ovat vaikuttaneet lukuihin.

Sosialistinen Itä-Eurooppa

Sodan jälkeen koko itäinen Eurooppa joutui kommunistien hallitusten johtamaksi, mikä kahlitsi juutalaisen vähemmistökulttuurin ja uskonnonharjoituksen ja myös esti maastamuuton.

Juutalaisten muutto suurkaupunkeihin toteutui myös itäisessä Euroopassa. Neuvostoliitossa suosittu muuttosuunta johti Baltiaan, Neuvostoliiton "länteen". Neuvostoaikainen koulutuksen ja yhteisöelämän puute johtivat juutalaisen perinteen katastrofaaliseen sekoittumiseen ja unohtukseen ja myös seka-avioliittojen määrän nousuun; vain murto-osa näiden avioliittojen lapsista sai jonkinlaisen juutalaisen identiteetin. Tietoisuutta juutalaisuudesta piti usein yllä vain kotimaan passin kansallisuusmerkintä "juutalainen". Työuran edistämiseksi moni pyrki korvaamaan senkin venäläisyydellä.

1970-luvulta alkaen Neuvostoliiton juutalaisille alettiin vähitellen myöntää lupia maastamuuttoon, mikä oli mahdollista maan muille kansalaisille. Perestroika-kaudella 1980-luvun lopulla muutto-oikeudet ulotettiin koskemaan jopa niitä henkilöitä, joiden isovanhemmista vain yksi oli juutalainen. Kun Neuvostoliitossa 1959 asui noin 2,3 miljoonaa juutalaista, heidän määränsä oli vuonna 1990 enää 1,2 miljoonaa, ja nykyään heitä on entisissä Neuvostoliiton maissa yhteensä 350 000.

Nykyisin Israelissa asuu ainakin 1,2 miljoonaa entisen Neuvostoliiton juutalaista, ja näiden joukossa parisataatuhatta heidän ei-juutalaista sukulaistaan. Seuraavaksi eniten, noin 700 000, heitä on Yhdysvalloissa. Nyky-Venäjäälle juutalaisia on jäänyt 250 000. Lähes yhtä paljon heitä asuu Saksassa, jonne etenkin varakas väki on pyrkinyt jäämään.

	1939	1980	2006
Neuvostoliitto	3 000 000	2 630 000	
Venäjä			228 000
Ukraina	[1 700 000]	[450 000]	80 000
Unkari	500 000	80 000	50 000
Valko-Venäjä	[400 000]	[150 000]	20 000
Romania	900 000	45 000	10 000
Latvia	80 000	[35 000]	9 800
Tšekkoslovakia	360 000	12 000	
Tšekki			4 000
Slovakia			2 700
Moldova			4 600
(Ex-)Jugoslavia	75 000	5 500	4 000
Puola	3 300 000	6 000	3 200
Liettua	160 000	[20 000]	3 200
Bulgaria	50 000	7 000	2 000
Viro	4 500	[5 500]	1 900

Holokaustin jälkeen epäilemättä kaikkein dramaattisin muutos itäisessä Euroopassa johtuu juuri tästä juutalaisten massamuutosta pois vuosisataisilta asuinseuduiltaan. Oheisen taulukon luvut ovat todellakin hätkähdyttävät verrattuina esimerkiksi perestroikaa edeltävän vuoden 1980 lukuihin – puhumattakaan joukkotuhoa edeltävistä luvuista.

Nämä huikeasti muuttuneet luvut osoittavat, että vain murto-osa siitä juutalaisesta väestöstä, joka selvisi joukkotuhon vuosista, on jäljellä perinteisissä asuinmaissaan. Samalla on ilmeistä, että poissa ovat aloitetykyisimmät ja nuoret aikuiset. Suora seuraus tästä on juutalaisväestön nopea ikääntyminen. Avioliitoista yhä useampi on seka-avioliittoja, ja näiden lapset jäävät enenevästi vaille juutalaista identiteettiä ja kasvatusta.

Neuvostoajan jyrkästi kielteisen vähemmistöpolitiikan seurauksena juutalaisuuden tuntemus jäi itäisessä Euroopassa kovin niukaksi. Tilanteen korjautumista on estänyt paikallisen opettaja- ja johtajakoulutuksen niukkuus ja epätasaisuus, eivätkä Israelista tai Amerikasta tuotetut opettajat ole aina sopeutuneet paikallisiin perinteisiin. Silti jo perestroikan oloissa Neuvostoliiton suurkaupunkeihin perustettiin Israelin, Yhdysvaltojen ja Kanadan tuella joukoittain juutalaisia oppi- ja kulttuurilaitoksia, satoja synagogia avattiin, ja paikalliskielinen juutalainen julkaisutoiminta koki valtaisan nousun. Tukijoiksi ilmaantui runsaasti myös juutalaisuuden erilaisten uudistusliikkeiden edustajia ja ortodoksijuutalaisia hasidiryhmiä. Erityisen aktiivinen ja kilpailuhakuinen on ollut Chabad-Lubavitch-hasidiliike.

Chabad-Lubavitch on yksi monista ortodoksijuutalaisista hasidiryhmistä, ja se on peräisin Lubavitch-nimisestä pikkukaupungista Smolenskin alueelta 1700-luvun lopulta. Sen johtaja-*rebbe* **Josef Jitschok Schneersohn** (1880–1950) onnistui pääsemään 1940 Varsovasta New Yorkiin. Hänen vävynsä ja seuraajansa **Menachem Mendel Schneerson** (1902–1994) loi liikkeestä maailmanlaajuisen: nyt sillä on toimipiste ainakin 900 kaupungissa 75 maassa, myös Suomessa.

Muihin hasideihin verrattuna Chabad-Lubavitch korostaa järkeä tunteiden ja innostuksen edellä. Keskeisenä viestinä on edistyminen oman juutalaisuuden syventämisessä sekä toisten juutalaisten vetäminen uskonnollisen juutalaisuuden toteuttamiseen. Moderniin viestintäteknikkaan suhtaudutaan innostuneen myönteisesti sanoman levittämisessä, mikä näkyy esimerkiksi liikkeen verkkosivuista (www.chabad.org). Toiminnassa ovat tärkeitä nuoret lähettiperheet (*shluchim*), jotka asettuvat uusiin kaupunkeihin juutalaisuutta elävöittämään. Muissa juutalaispiireissä ovat edesmenneeseen Menachem Mendel Schneersoniin kiinnitetyt messias-ajatukset herättäneet ristiriitaisia arvioita, ja eräiden näkemysten mukaan liike on jopa ajautumassa juutalaisuuden ulkopuolelle.

Lubavitch-rebbe Menachem Mendel Schneerson.

Venäjällä ja myös muualla itäisessä Euroopassa Chabad-Lubavitchilla on varsin keskeinen asema. Kuitenkin myös muita, liberaalimpia liikkeitä on runsaasti. Järjestöjen monimuotoisuus on osaltaan johtanut samanlaiseen hajaannukseen kuin mitä esiintyy entisen Neuvostoliiton kristittyjen kesken.

Uskontona juutalaisuus on itäisessä Euroopassa samassa epämuodikkaassa asemassa kuin muutkin uskonnot, aktiivisuus on niukkaa, ja uskonnollisiin toimiin tarvittavan kymmenen miehen *minjanin* koolle saaminen on vaikeaa, vaikka osallistumisesta yleisesti maksetaan. Kansallisuutta uskonnon sijasta korostava juutalaisuus on nuoren polven parissa yleinen suuntaus – täyden assimilaation ohella.

Perinteinen antisemitismi on koko ajan elänyt syvälle juurtuneena itäisessä Euroopassa. Toisen maailmansodan aikainen juutalaisten joukkotuho jäi vaille käsittelyä neuvostokaudella; silloin puhuttiin vain yleisesti fasismin uhreista ja valtaväestön kärsimyksistä. Muun muassa näistä syistä ovat juutalaisvastaiset asenteet säilyneet salonkikelpoisina jopa sivistyneistön puheissa. Neuvostovallan hajoamisesta saakka on pelätty väkivaltaisen antisemitismin purkauksia, mutta näin *ei* ole käynyt; nationalistinen muukalaisviha on suuntautunut Kaukasian ja Keski-Aasian muslimeihin ja muihin "mustiksi" kutsuttuihin.

Toisaalta voi nostaa esiin myös seikkoja, jotka tukevat juutalaisuuden tulevaisuutta käsittelemisemme maissa. Juutalaisella väestöllä on pitkät ja lujat juuret itäisen Euroopan yhteisöissä ja yhteiskunnallisissa rakenteissa. Yleisesti ottaen heillä on hyvä koulutus ja runsaasti aloitteellista luovuutta. Ympäristön paine ohjailee yhteistoimintaan ja identiteetin säilymiseen. Juutalaisuus nähdään myös edistyskäsienä, vapaamielisenä ja kulttuurisesti yliveraisena ilmiönä. Ulkomainen apu ja tuki sekä kansainväliset suhteet ovat merkittävä tulevaisuuden turva. Näihin suhteisiin liittyy myös juutalaisuudesta kiinnostunut turismi, joka tuo kymmeniä tuhansia mustatakkisia hasideja Israelista ja Amerikasta

Budapestin Dohány-kadun synagoga. Kuva: wikipedia.

Remuh-synagoga on Kazimierzin pienin ja ainoa joka vielä palvelee Karakovan ikääntyvää juutalaisseurakuntaa. Kuva: wikipedia.

Rabbi Berel Lazar presidentti Vladimir Putinia tapaamassa. Kuva: wikipedia.

pyhiinvaelluksille suurten rabbiensa haudoille, matkailijoita kaikkialta maailmasta Itä-Euroopan juutalaisiin museoihin ja monumenteille, klezmer-konsertteihin ja ei-juutalaisten ylläpitämiin juutalaisiin ravintoloihin.

Kaikista elpymisilmiöistä huolimatta on selvää, että itäisen Euroopan perinteinen *jiddišland*-elämänmuoto on peruuttamattomasti kadonnut, ja että juutalaisen elämän painopisteet ovat siirtyneet Israeliin ja Pohjois-Amerikkaan.

Kolme esimerkkimaata: Venäjä, Unkari, Puola

Kun Neuvostoliiton vuoden 1980 luvusta 2 630 000 vähennetään Ukrainan, Valko-Venäjän ja Baltian juutalaiset, Venäjän lukumääräksi jää noin 2 miljoonaa. Mutta vuodelle 2006 juutalaisten määräksi Venäjällä annetaan 228 000, eivätkä myöhemmät vuodet ole suinkaan korottaneet lukua!

Venäjä on ollut juutalaisuuden uudistusliikkeiden, erityisesti Chabad-Lubavitchin keskeinen kohdema. Ne ovat rakentaneet runsaasti kouluja ja lastenkoteja, ja sosiaali- ja nuorisotyö ovat myös saaneet runsaasti huomiota. Kilpailu eri ryhmittymien välillä on johtanut yhtäältä kiihkeisiin kiistoihin, toisaalta aktiivisuuden kasvuun.

Juutalaisten virallinen järjestäytyminen Venäjällä on monimutkainen asia. Venäjän Juutalaisyhteisöjen federaatio on käytännössä noussut juutalaisten huomattavimmaksi organisaatioksi, jossa Chabad-Lubavitchilla on johtava rooli. Järjestöä johtaa italialaissyntyinen Lubavitch-rabbi **Berel Lazar** (s. 1964), joka nauttii Putinin ja Kremlin näkyvää suosiota. Vuonna 2007 federaatioon ilmoitettiin kuuluvan 200 juutalaisseurakuntaa 178 kaupungissa. Jo vuonna 2000 Chabad-Lubavitch kehotti Moskovan yllirabbi **Adolf Šajevitsia** (s. 1938) luopumaan Berel Lazarin hyväksi pyrinöstään Venäjän yllirabbiksi; Venäjän Juutalaiskongressi – vuonna 1996 perustettu hyväntekeväisyysääitiö – oli antanut Šajevitsille tämän arvon. Šajevits ei suostunut luopumaan, ja kiista jatkuu yhä.

On kiintoisaa nähdä, mihin suuntaan kilpailu vaikutusvallasta eri suuntausten välillä kehittyi, ja millaisen roolin valtiovalta tässä kamppailussa omaksuu. Vastaava voimainkoitos on eri asteisena käynnissä useimmissa itäisen Euroopan maissa.

Unkari on varsin toisenlainen maa. Valtaosaltaan se on kuulunut saksalaiseen kulttuuripiiriin, ja juuri siellä juutalaisuuden saksalaislähtöiset uudistusliikkeet ovat säilyttäneet vahvan jatkumon joukkotuhon vuosista ja kommunistihallinnosta huolimatta.

Unkariin *neologia*-nimellä tunnettu uudistusliike vakiintui 1800-luvun puolivälissä. Muiden uudistusliikkeiden tavoin neologit katsovat, ettei uskonnollinen laki ole muuttumaton, vaan sitä on syytä ja lupa sopeuttaa uusiin aikoihin. Myös länsimaisen kulttuurin pyynnöt ovat saaneet hyväksynnän, samoin synagogajumalanpalveluksen muutokset, joukossa unkarin kielen ja urkujen käyttö. Maailman toiseksi suurin synagoga, Budapestin keskustan Dohány-kadun maurilais-tyylinen Suuri synagoga, on neologioiden keskuspaikka. Muita Unkarissa esiintyviä pääsuuntauksia ovat modernit ortodoksit, erilaiset hasidiryhmät jotka osin ovat Puolasta muuttaneiden mukanaan tuomia, osin Chabad-Lubavitchia edustavia, sekä perinteitä korostava ns. *status quo* -ryhmittymä. Myös juutalaisvastaisuudella on Unkarissa pitkät ja syvät perinteet, eivätkä tämän luontoiset asenteet ole suinkaan hävinneet.

Arviot juutalaisten nykyisestä määrästä Unkarissa liikkuvat 100 000 tienoilla, mutta juutalaista seurakuntaveroa maksavia on Budapestissäkin vain 8000. Ikääntyminen ja maallistuminen ovat myös Unkarin juutalaisuuden ongelmia. Synagogajumalanpalveluksiin osallistuminen on niukkaa, eivätkä ne voisi toteutua ilman juutalaisturisteja ja palkattuja *minjan*-ryhmiä; nuorisoa ei synagogissa juuri näy.

Joka tapauksessa Unkari ja etenkin Budapest on itäisen Euroopan kiinnostavimpia juutalaiskeskuksia, jossa vuosisatainen jatkuvuus on edelleen selvästi aistittavissa.

Puolan kolmemiljoonaisen juutalaisväestön menetykset 2. maailmansodan yhteydessä olivat kaikkein suurimmat. Surmattujen määräksi ilmoitetaan 2,5 miljoonaa, ja sotaa seuranneen muuton jälkeen Puolassa oli vuonna 1950 jäljellä 45 000 juutalaista. Lähi-idässä käydyin kuuden päivän sodan jälkeen 14 000 Puolan juutalaista pakotettiin luopumaan maansa kansalaisuudesta ja lähtemään Puolasta vuosina 1967–1971.

Tiedot Puolan juutalaisten myöhemmistä lukumääristä ovat varoittava esimerkki itäistä Eurooppaa koskevista tilastotiedoista. *American Jewish Year Book* antaa vuoden 2006 lukemaksi 3600. Samana vuonna *The Polish-Jewish Heritage Foundation of Canada* mainitsee määräksi 30 000. Nykymääräksi *Jewish Virtual Library* esittää 5000–10 000, mutta puolalaisen *Moses Schorr* -keskuksen mukaan Puolassa juutalaisia on noin 100 000, joista 30 000–40 000 omaa jonkinlaiset suhteet juutalaisyhteisöön!

Monia Puolan tuhoamisleirejä on museoitu vierailukohteiksi. Lukuisia synagogia on restauroitu, samoin hautausmaita ja juutalaisia kaupunginosia, joista merkittävin on Krakovan Kazimierz. Lähes kaikissa tapauksissa nämä ovat kuitenkin vain menneen maailman kuoria vailla aitoa juutalaista elämää.

Franz Kafka, Eliezer Ben Jehuda, Golda Meir, Boris Pasternak, Marc Chagall, Isaac Baševiz Singer, Ilja Ehrenburg, Vasili Grossmann, Maurycy Gottlieb, Lev Trotski, Šolem Aleikhem, Osip Mandelstam, György Ligeti, Isaiah Berlin, Imre Kertész, Juri Lotman, Simon Dubnow, Josef Brodsky, Eri Klas, Samuel Josef Agnon, Mihail Hodorkovski, Menachem Begin ... Nämä ovat vain pieni kokoelma itäisen Euroopan tunnettuja juutalaisnimiä tieteen, taiteen ja politiikan aloilta. Samalla ne ovat todellinen näyttö eurooppalaisen monikulttuurisuuden tuloksellisuudesta – ainakaan samankokoisista yhteisöistä ei heille löydy vastineita.

Voisin väittää, että juutalaisten valtaisa luovuus on ollut sidoksissa (1) heidän vankkaan ja ikaikaiseen koulutusperinteeseensä, jonka seurauksena miehet ovat olleet lukutaitoisia 2000 vuoden ajan, (2) siihen teoretisoivaan ja aina keskustelevaan ja kiistelevään uskonnollisen lain, Talmudin, tutkimustapaan, jota on harjoitettu samaten parin vuosituhannen ajan ja josta on suora jatkumo tieteiden ja taiteiden luovuuteen, ja (3) monikansalliseen ja monikulttuuriseen liikkuvuuteen ja parhaiden löytöjen yhdistelemiseen. Nämä ovat olleet valtteja myös Itä-Euroopan juutalaisten parissa.

Helsingin Sanomien kuukausiliitteessä 2/2011 oli *Ilkka Malmbergin* iso juttu *Yli-ihmisiä*, jossa kerrottiin vauhdikkaasti ja ylen ”journalistisesti” juutalaisista ja varsinkin maailmanmaineeseen nousseista juutalaisista alalla kuin alalla; yllä mainituista monet esiintyivät myös hänen listoillaan. Hyvin monet siellä mainituista henkilöistä olivat peräisin itäisestä Euroopasta. Mutta kiinnostavaa kyllä ainoa varsinaisesti israelilainen heidän joukossaan oli kirjailija *Amos Oz*. Perinteinen monikansallisuus ja monikulttuurisuus sekä liikkuvuus ovat kadonneet Israelin maasta, ja pelkäänpä, että seuraukset tietyllä tapaa jo näkyvät. Tämä voisi olla hyvä kulttuuripolitiikan opetus sekä myös monikulttuurisuuteen ja monikansallisuuteen liittyvä varoitus.

ISRAEL — SUURI KOKEMUS MYÖS VIINIENTUNTIJALLE

Olen aina ihailut juutalaisten älyä ja tehokkuutta, sitä miten he ovat puolustautuneet vihollisiaan vastaan, heidän suuria kapellimestareitaan, pianistejaan, tiedemiehiään jne — ja nyt myös heidän viinintekotaitoaan.

Parikymmentä vuotta sitten ostin pullon israelilaista viiniä, joka ei silloin tehnyt mitään erityistä vaikutusta. Mutta hiljattain maistoin *Yarden Mount Hermon* -punaviiniä ja totesin laadun parantuneen valtavasti. Niinpä halusin vieraila valmistajan luona nähdäkseni, miten näitä viinejä valmistetaan, ja nähdäkseni samalla vähän Israelia.

Ensimmäiset pari päivää vietin Tel Avivissa, siistissä ja nykyaikaisessa kaupungissa, jossa nautin hyvästä hotellista ja ruoasta sekä ihmisten ystävällisyydestä. Jerusalemissa puolestaan oli historia kaikkialla läsnä käsin kosketeltavasti.

Ja sitten Golanin ylänkö — se oli unohtumaton. Korkealla sijaitsevilla viinitarhoissa on paras mahdollinen maaperä, vulkaaninen basaltti. Vulkaaninen tuhka ja laava ovat veden juoksutukselle hyvät, ja lämpötila on viininviljelylle sopiva. Kyynelten laakso oli mielenkiintoinen, mutta samalla surullinen paikka *Yom Kippur* -sodan muistojen vuoksi.

Vierailu *Golan Heights Winery*ssa oli se, mitä erityisesti odotin, ja viininmaistelusta siellä tulikin ikimuistoinen kokemus. **Victor Schoenfeldin** johtama ryhmä näytti, mistä viinin valmistuksessa on kysymys. Kaikki monista maistamistamme viineistä olivat erinomaisia, ja minun on sanottava, että yhden palstan (single vineyard) viinit olivat aivan maailman huipputasoa. Ne olivat niin hyviä, että sokkotesteissä niitä olisi todella vaikea erottaa muista maailman parhaista viineistä. Voin vain onnitella valmistajia näin erinomaisista tuloksista.

Aarno Magnusson

Aarno Magnusson on helsinkiläinen, Saksan Viinakatemiassa aikoinaan diplomin suorittanut viinientuntija, joka on osallistunut valkoviinien tekoon Sancerren alueella Ranskassa ja punaviinien tekoon Espanjassa. Yli kahdenkymmenen vuoden ajan hän on viikottain kirjoittanut viineistä *Åbo Underrettelser* -lehdessä, ja nykyisin hän kirjoittaa niistä myös *Vasabladetissa*, *Österbottens Tidningissä* ja *Gillebladetissa*. Ansoistaan Espanjan viinien tuntijana hän on saanut Espanjan kuninkaan myöntämän *Order del Merito* -kunniamerkin, ja vuonna 2009 hän sai kolmantena maailmassa viinimaailman Oscar-palkinnoksi kutsutun kansainvälisen palkinnon. Aarno Magnusson kuuluu niiden valikoitujen viinientuntijoiden joukkoon, jotka koemaistaa ja arvioi kaikki Alkoon tulevat uudet viinit.

*Golan Heights Winery*lla on 15 viinitarhaa eri puolilla Golanian. Sen tuotemerkkejä ovat *Yarden*, *Gamla* ja *Golan*. Vierailukeskus sijaitsee Katzrinissa, Golanin keskivaiheilla. Tutustumis- ja viinienmaistelukierros vaatii ennakkovarauksen, ks. www.golanwines.co.il/visit_eng.asp.

TAIDEMATKALLA ISRAELISSA

*Huhtikuussa minulla oli tilaisuus kohentaa Israelin kulttuurin tuntemustani taidematkalla, jonka Karmel-yhdistys oli kokeiluluontoisesti järjestänyt **Israel Inspiration** -taidekilpailunsa innoittamana. Vaikka olen taiteessa täysin "kirjoitustaidoton", ja taiteellinen "lukutaitonikin" on kouluttamaton, matka oli mitä suurin nautinto. Se myös osoitti, että nyky-Israelin historiaan ja olemukseen saa uutta perspektiiviä, kun niitä lähestyy taiteen kautta.*

*Nahum Gutman
Wienissä v. 1920.
Kuva: Wikimedia.*

*Reuven Rubin
studiossaan v. 1946.
Kuva: Wikimedia.*

Israel-matkoilla on monenlaisia kasvoja. Matkojen pyhiinvaellusluonnetta, niiden antamia hengellisiä kokemuksia tai kohteitten historiallista mielenkiintoa väheksymättä Israelissa houkuttelee myös sen rikas kulttuuritarjonta, johon tutustuminen on omiaan syventämään ajatuksiamme tästä maasta.

Vaikka tämän taidematkan kohteet ovat varmaan monille lukijoille ennestäänkin tuttuja, kerron seuraavassa joitain matkavaikutelmiani siinä toivossa, että tämä innostaisi myös niitä, jotka eivät näitä kohteita vielä tunne. Kulttuurikohteisiin voi tietysti tutustua omatoimisestikin, mutta uskon, että vastaisuudessa tulee olemaan tarjolla myös kulttuuripainotteisia ryhmämatkoja, joilla Israelin kulttuurista voi saada opastetun rautaisannoksen ilman vaativaa ennakovalmistelua.

Runsain kulttuuritarjonta löytyy luonnollisesti Jerusalemissa ja Tel Avivista, joihin tämä matkakin pääasiallisesti keskittyi. Jerusalemissa kävellessämme tutustuimme mm. Jaffa-portin lähellä sijaitsevan Mamilla-ostoskadun vaihtuvaan taidenäyttelyyn. Nyt esillä ollut laaja raamatullinen veistosnäyttely osoitti, miten voimakas innoituksen lähde Raamattu edelleen on Israelin nykytaiteessa. Monet näkemistäni töistä olisin mielihyvin ottanut mukaani, vaikka uudempaa taidetta usein vierastankin.

Näkemistämme Jerusalemin taidekohteista jäivät päällimmäisinä mieleen Knessetin Chagall-sali valtavine kangas-triptyykeineen ja upeine mosaiikkeineen (www.knesset.gov.il/tour/eng/tour7.htm) sekä Israel-museon taideosasto. Edelliseen voi omatoimimatalla olla vaikea päästä, ja jälkimmäinen on niin laaja, että siitä riittää vielä moneksi matkaksi.

Israel-museossa oli erityisen mielenkiintoista löytää eri puolilta maailmaa tuotuja synagogien sisustuksia. Niiden näkeminen konkretisoi sen, miten juutalaisten paluu erilaisista kulttuuriympäristöistä on antanut Israelin kulttuurille tavattoman monipuolisen rikkauten. Tämä ilmiö on itse asiassa nykyajan toisinto siitä, mitä paluu "Egyptin orjuudesta" ja "Baabelin vankeudesta" ovat aikanaan merkinneet juutalaisten kaikesta huolimatta itsenäisenä säilyneelle kulttuurille. Nykyiseen monikulttuurisuuskeskusteluun liittyen voi tästä ehkä oppia sen, että kulttuurinen rikastuminen edellyttää ennen kaikkea omien juuriensa tuntemista ja niiden varaan rakentamista.

Toki näimme Israel-museossa paljon muutakin ainutlaatuisia, niin israelilaista taidetta kuin mm. Rembrandtin vaikuttavan maalauksen Pietarista vankilassa (http://en.wikipedia.org/wiki/File:Rembrandt_st._peter_in_prison.jpg). Israelilaisitaiteen osastolla meidät pysähdytti suurikokoinen valokuva, missä nuoria sotilaita istuu sotilasparakin pöydän ääressä da Vincin Pyhän ehtoollisen mukaisina ryhminä, keskellä yksinään istuvan katsoessa mietteliäänä kaukaisuuteen.

Israelilaisen taiteen osalta pääkohteemme Tel Avivissa olivat **Nahum Gutmanin** ja **Reuven Rubinin** museot, joissa tutustuimme näiden kahden merkittävän israelilaisitaiteilijan elämään ja töihin. Valon hehku monissa heidän maalauksissaan jäi erityisesti mieleen, ja heidän töistään sai myös perspektiiviä juutalaisten maahanmuuttajien tuntoihin uutta maata rakennettaessa. Myös Gutmanin suuria Shalom-torin mosaiikkitöitä kävimme katsomassa.

Kolme Lootin vaimoa Mamilla-kadun vaihtuvasta taidenäyttelystä.

Elämys oli myös Tel Avivin taidemuseon suurenmoinen kokoelma mm. Picasson, ranskalaisten impressionistien ja Chagallin töitä. Vaihtuvana näyttelynä siellä oli nuoren israelilaistaiteilijan, Rappaport-palkinnon vuonna 2010 saaneen **Oren Eliavin** töitä (www.artreview.com/profile/OrenEliav). Kun taiteen kieli ei ole hallussani, voin näistä vain kertoa, että minuun niiden kerroksellisuus, mystisyys, värien hehku ja yksityiskohtien hallinta tekivät niin suuren vaikutuksen, että tavoistani täysin poiketen ostin niitä esittelevän kirjan.

Tel Aviin oli järjestetty myös tapaaminen kahden nuoren taidelijan kanssa heidän ateljeessaan. Näin saimme vielä kuvaa siitä, miten ajat muuttuvat, miten vasta opintonsa päättäneiden kuvataiteilijoiden inspiraation lähteet voivat radikaalisti poiketa perinteisistä ja liittyä vaikkapa YouTube-videoihin!

Kaikien kaikkiaan matkasta jäi sellainen maku kuin olisi päässyt käsiksi vasta herkkupöydän alkupaloihin.

rks

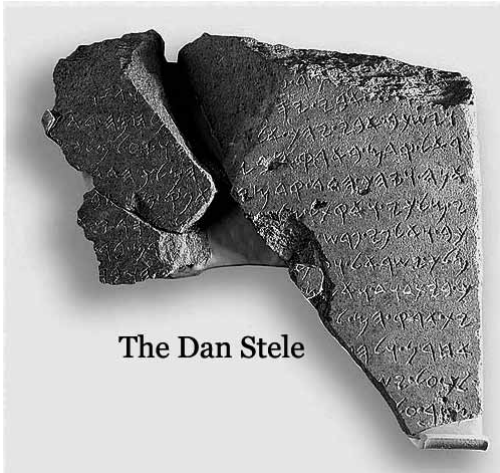
Nahum Gutman (1898–1980) syntyi Bessarabiassa ja saapui vanhempiensa mukana Palestiinaan jo lapsena vuonna 1905. Näitä aikoja kuvaavista maalauksista päätellen ovat rantautuminen laivasta pienellä veneellä Jaffan vaikeapääsisäisessä satamassa sekä uusi kiehtova maa olleet hänelle valtavia elämyksiä. Gutman oli myös kirjailija ja lastenkirjojen kuvittaja, joka sai v. 1978 Israel-palkinnon työstään lastenkirjallisuuden hyväksi. Jaffan kupeessa, Neve Zedekin "kirjailijoiden talossa" sijaitsevaan Gutman-museoon voi tutustua myös verkossa: www.gutmanmuseum.co.il/Default.aspx.

Reuven Rubin (1893–1974) oli köyhän romanialaisen hasidiperheen lapsi. Palestiinaan hän saapui ensimmäisen kerran vuonna 1912 opiskellakseen Jerusalemin Bezalel-akatemiassa, mutta näkemyserot opettajien kanssa saivat hänet pian siirtymään Pariisiin. Palestiinaan hän palasi vasta 1. maailmansodan jälkeen vuonna 1923. Israelin itsenäistyttyä hän toimi parin vuoden ajan myös Israelin ensimmäisenä Romanian-lähettiläänä. Hänen entisessä kotitalossaan Tel Avivissa sijaitsevaan Rubin-museoon voi tutustua myös verkossa: www.rubinmuseum.org.il/home.asp.

Nämä kaksi saman aikakauden taiteilijaa kuuluivat niihin Bezalel-akatemian opiskelijoihin, jotka kapinoivat perinteistä europaista tyylistä maalaustapaa vastaan ja loivat uuden israelilaisen tyylin, sillä Israelin maisema ja sokaiseva valo vaativat heidän mielestään erilaista tekniikkaa.

TEL DANIN HISTORIAN IHMEET

Wayne Stiles

The Dan Stele

Danin kivikirjoitus

Danin porttikompleksi

Wayne Stiles on kirjoittaja, joka ei ole koskaan toipunut matkoistaan Israeliin ja kirjoittaa niistä työpöytänsä ääressä Texasissa.

Israelin arkeologia tarjoaa usein hienoja todistuksia maan historiasta. Näistä täydellinen esimerkki on kuningas Salomon aikainen Tel Dan. Kun tätä rauniota tutkitaan, paljastuu Israelin kuninkaisiin liittyviä historiallisia aarteita.

Sorapolku Tel Daniin johtaa suurelle kivimuurille, kaupungin porttikompleksille, joka on Salomon temppelin ajoilta. Se on rakennettu todennäköisesti kuningas Ahabin aikana 800-luvulla eKr. ja se oli osa Danin kaupungin linnoitusta. Sitä tarvittiin, koska siihen aikaan käytiin monia taisteluita Israelin ja Aramin laajenevan kuningaskunnan välillä.

Danin porttirakennelman edustalta arkeologit kaivoivat esiin massiivisen kaiverretun kivilaatan osia. Se oli muinainen basalttitalau, jonka arameankielinen teksti kertoo yleisesti Aramean kuninkaan voitosta Danissa. Epäilemättä myöhempi israelilainen kuningas murskasi laatan ja hautasi portin ulkopuolelle, mistä arkeologit löysivät sen v. 1993 ja 1994.

Kivikirjoitus mainitsee erityisesti voiton ”Daavidin huoneesta”. Tämä on ainoa maininta kuningas Daavidin dynastiasta Raamatun ulkopuolella. Kivitalau, joka on kirjoitettu noin 100 vuotta Daavidin kuoleman jälkeen, tuottaa päänvaivaa niille, jotka kieltävät historiallisen Daavidin olemassaolon.

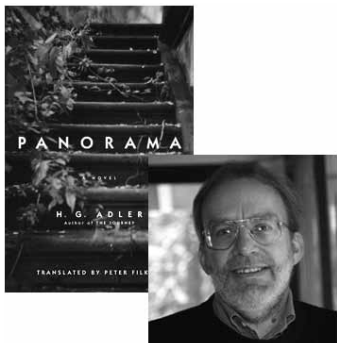
Ennen laatan kirjoittamista pohjoisen Israelin kuningas Jerobeam yritti estää israelilaisia palaamasta palvelemaan Jumalaa Jerusalemiin rakentamalla vaihtoehtoisen palvontapaikan Daniin. Ironista sikäli, että Tel Dan on päinvastoin auttanut vahvistamaan Daavidin huoneen tärkeyttä nyt löydetyn kirjoituksen avulla. Paradoksaalista sekin, että heprealaisten viholliset olivat laatineet kivikirjoituksen!

Toisin sanoen: Paikka, jonka Jerobeam halusi vähentävän Daavidin dynastian merkitystä, lopulta vahvisti sitä.

Tel Danin nähtävyyksiin kuuluu myös Jerobeamin rakentama palvontapaikka, portti pronssikaudelta n.1800 eKr. sekä Jordaniin laskeva Dan-joki, jonka rantoja kiertelevää kaunista luontopolkua myöten voi myös patikoida Tel Daniin.

Jerusalem Post online
18. huhtikuuta 2011

LAAJOJA NÄKYMÄÄ

H. G. Adlerin Panorama ja sen kääntäjä, professori Peter Filkins.

Akin Ajavi

Nuoruudenkuva H. G. Adlerista (1910–1988).

Panorama on **H. G. Adlerin** romaani, joka kirjoitettiin jo v. 1948 ja julkaistiin v. 1968. **Peter Filkins** on kääntänyt sen saksasta englanniksi vasta äskettäin. Ensimmäisen maailmansodan lähestyessä loppuaan romaanin päähenkilö Josef, böömiläisen juutalaisen porvarisperheen pieni poika, ei ole tietoinen ympärillään kehittyvästä sosiaalisesta ja poliittisesta levottomuudesta. Päivittäiset tapahtumat ovat tärkeämpiä 8-vuotiaalle pojalle, ulkopuolinen maailma tulee tietoisuuteen vain satunnaisesti.

Panorama oli teoksen kuvaaman ajan huvittelumuoto. Katsoja kurkistaa parista reiästä toisiaan seuraavia vaihtuvia näkymiä, jotka pyörivät mekaanisesti katsojan silmien ohi. Jokainen kuva on staattinen, mutta kuvat muodostavat yhdessä jonkinlaisen tarinan. ”Kokonaisuutta ei ole, vain suuri määrä yksittäisiä kuvia.”

Näin syntyvät tarinat eivät ole lineaarisia, ne herättävät eloon tietyn ajan ja paikan ja keskittävät katsojan huomion yksityiskohtien ja sisällön runsauteen.

Romaani *Panorama* toimii samalla tavalla. Se kertoo 10 eri episodissa ensimmäisen maailmansodan lopun ja holokaustin jälkiselvittelyn välisestä ajasta. Romaani luo monimuotoisen kuvan Böömin juutalaisten elämästä Josefin kokemusten kautta. Kertomukset muodostavat historiallisen linkin Euroopan juutalaisten kohtaloon. Ne ovat arkipäivän kuvauksia, ja niiden kirjallinen taso vaihtelee, mutta *Panorama* tekee vaikutuksen, koska Adler ei pyri jälkiviisauden avulla muotoilemaan kertomuksia. Ne keskittyvät ajoittain hyvin runsaitten yksityiskohtien kautta hetkeen tässä ja nyt, siihen miten elämä koettiin.

Adler on kirjoittanut 26 romaania, runoutta, historiaa ja filosofiaa. Hän syntyi Prahassa v. 1910, joutui juutalaisten työleirille, sieltä Theresienstadtin, Auschwitziin ja lopulta Buchenwaldiin. Hänen suvustaan tuhoutui 16 henkeä, myös hänen vaimonsa ja vanhempansa. Adler palasi Prahaan ja

muutti sieltä Lontooseen, missä hän kuoli v.1988. Hänen tunnetuin teoksensa on *Theresienstadt 1941–1945*, jossa hän kertoo tarkasti kokemuksistaan. Yhteiskuntahistorioitsijana hän pitää tapahtumiin älyllisen ja filosofisen etäisyyden.

Panorama avaa laajan ja vaikuttavan näkymän sotien väliseen aikaan. Se ei aliarvioi taustalla olevaa kansallista ja antisemitististä tunnelmaa, vaan tuo esiin ajan monisäikeistä elämää. Teini-ikäisenä Josef asuu sisäoppilaitoksessa. Siellä annettiin ymmärtää, että sota hävittiin ”pelkureitten petoksen vuoksi”, ja koulussa puhuttiin myös ”epäoikeudenmukaisesta rauhansopimuksesta”.

Kun koulutoveri haukkuu Josefia tšekkiksi, hän vastaa kutsumalla tätä saksalaissiaksi. Opettaja toruu Josefia ankarasti ja sanoo: ”Se on sellaista, kun joku ei tiedä kuka on ja mihin kuuluu. Niinhän on mustalaistenkin laita, jotka vaeltavat paikasta toiseen ilman omaa maata ja elävät sillä, mitä käsiinsä saavat!”

Adler korostaa näkemystä, että aikakautta ei pitäisi tarkastella vain alituisena pelon varjossa elämisenä. Erilliset episodit muodostavat täydemmän kuvan. Josef käy yliopistoa, kiinnostuu mystiikasta, opettaa rikkaiden liikemiehen lapsia ja saa työpaikan kulttuurikeskuksessa.

Josef säilyttää työleirin jälkeenkin inhimillisyytensä. Hänen sanojensa mukaan toivo ei ole sana, jolla hän kuvaisi asennettaan tulevaisuuteen. Tarvitaan pikemminkin valmiutta hyväksyä se mitä kulloinkin tapahtuu. ”Meidän pitäisi kunkin hetkenä hyväksyä elämä ilman pelkoa.” Josefin filosofinen asenne todellisuuteen on välillä hämmäntävä, mutta ei tunnu koskaan väkijäiseltä tai epätodelliselta.

Panorama on tärkeä kirjallinen ja historiallinen muistomerkki menneelle ajalle.

Jerusalem Post online
20. huhtikuuta 2011

VALOKUVIA MONIMUOTOISESTA KULTTUURISTA

Barry Davis

Frédéric Brenner (s. 1959).

Brennerin *Diaspora* on saatavilla kirjana.

Purim, Frédéric Brennerin kuva Mea Shearimista vuodelta 1980.

Ranskassa syntynyt juutalainen **Frédéric Brenner** on aloittanut uuden projektin Israelissa. Mukana on kaksitoista taitavaa valokuvaajaa eri maista ja kulttuuritaustoista.

Brenner, 52, on ottanut ikimuistoisia valokuvia kaikkialta maailmasta yli 30 vuoden ajan. Yksi hänen tunnetuimmista projekteistaan on nimeltään *Diaspora: Homelands in Exile*. Siinä on kuvia juutalaisista 45 eri maasta. Kuvat olivat näytteillä Brooklynin taidemuseossa v. 2003 ja kiersivät sen jälkeen maailmalla. Nyt Brenner on keskittynyt Israeliin. Projektin nimi on *Israel: Portrait of a Work in Progress*, ja siihen kootaan kahdentoista valokuvaajan otoksia.

Teos edustaa omalla tavallaan Brennerin kotiinpaluuta.

"Otin kuvia Mea Shearimista, joka toi mieleeni Itä-Euroopan *štetlin*. Kuvasin näitä juutalaisia pikkukaupunkeja eri puolilla maailmaa. Käytin 25 vuotta tutkimalla, kuinka me olemme kansana eläneet erilaisissa oloissa kuin muut kansakunnat."

Monikulttuurinen elementti oli vahvana Brennerin mielessä, kun hän lähti toteuttamaan projektia. Hänen ei tarvinnut mennä kauas. "Äitini perhe muutti Ranskasta Algeriaan, ja isäni suku on peräisin Ukrainasta ja Romaniasta, niinpä elämämme on kudottu monista langoista. Olen yrittänyt tuoda esiin mahdollisimman monia eri kuvioita, joita juutalaisten elämään on kuulunut."

Israel, Portrait of a Work in Progress tuo myös esiin tätä monimuotoisuutta. Brenner korostaa, ettei valokuvilla ole mitään erityistä agenda. Ne eivät ole myöskään poliittisia,

vaikka kuvaajien valinnat eivät voi välttää joidenkin poliittisten kantojen näkymistä.

Hän ei myöskään kuvittele, että voisi selvästi määritellä, keitä juutalaiset ovat ja mitä he ajattelevat. "*Diaspora* oli matka, joka havahdutti minut huomaamaan paradoksin, ambivalenssin, ristiriidat ja säröt. Tästähän juutalaisuudessa on kyse. Ei yhdestä kokonaisuudesta. *Diaspora*-projekti oli hyvä harjoitus nykyistä projektia varten."

"Me kannamme diasporaa selässämme. Vietimme hiljattain *pessahia*, jolloin meillä oli tilaisuus lähteä Egyptistä viikon ajan. Mutta Egypti on sisällämme."

Brenner valitsi kansainvälisen valokuvaajajoukon. Mukaan lähtivät mm. **Martin Kollar** Slovakiasta, **Jungjin Lee** Koreasta, **Gilles Peress** Ranskasta, **Fazal Sheikh** intialaisesta muslimiperheestä ja **Thomas Struth** Saksasta.

"Tajusin jo kauan sitten, että Israel on aivan liian monikerroksinen yhden henkilön kuvattavaksi. Niinpä kutsuin joukon taitavia kuvaajia, jotka käyttävät täällä kameraa asettaakseen kysymyksiä. Halusin antaa heille työkalut ja aikaa tutkia Israelia paikkana ja metaforana."

Brenner sanoo, että hänen työnsä käsittelee ennen kaikkea tunteita. "Olen hyvin emotionaalinen ihminen. En voi sille mitään. On kysymys myötätunnosta ja siitä, sallimmeko itsellemme myös surun tunteita. On kysymys ihmisten erilaisuuden kohtaamisesta tässä yhteiskunnan hautomossa."

Jeusalem Post online
3. toukokuuta 2011

ISRAELILAISTA DRAAMAA

Tuore israelilainen näytelmäutuus, **Savyon Liebrechtin** kirjoittama draama *Hannah ja rakkaus* (Banality of Love) nähdään Helsingin juhlatiimoilla osana Kulttuuritehdas Korjaamon Stage-festivaalia, ks. www.korjaamo.fi/fi/event/taru-makela-hannah-ja-rakkaus. Näytelmän tuottaa **Raoul Grünstein**, ohjaus on **Taru Mäkelän**, ja näyttelijöinä ovat **Seela Sella, Elena Leeve, Kasimir Baltzar ja Matti Onnismaa**. Esitykset ovat 18., 25. ja 26.8.2011 Korjaamon Kulmasalissa, Töölönkatu 51 b.

Näytelmä perustuu tositahtumiin ja kertoo kahden intellektuellin, juutalaisen **Hannah Arendtin** (1906–1975) ja filosofi **Martin Heideggerin** (1889–1976) myrskyisästä rakkaudesta.

Arendt oli Heideggerin oppilas, joka Hitlerin noustua valtaan pakeni Saksasta. Heidegger puolestaan liittyi natsipuolueeseen. Sodan jälkeen Arendt otti uudestaan yhteyttä entiseen rakastettuunsa ja pysyi ihailemansa opettajan tukena, vaikka tämä ei koskaan osoittanut katumusta natsimenneisyydestään.

Israelin lisäksi tämä tutkielma rakkaudesta ja moraalista on nähty teattereissa sekä Saksassa että Ruotsissa.

Hannah Arendt
(1906–1975)

Martin Heidegger (1889–1976)

Näytelmäkirjailija *Savyon Liebrecht* (s. 1948) on puolanjuutalaisten, holokaustista selvinneiden vanhempien tytär. Hänen näytelmänsä ovat voittaneet useita palkintoja, ja vuosina 2005 ja 2006 hänet nimettiin vuoden näytelmäkirjailijaksi Israelissa. Vuonna 2009 *Hannah ja rakkaus* valittiin vuoden näytelmäksi Israelissa.

Hannah ja rakkaus -näytelmän ohjaaja, elokuvaohjaaja ja käsikirjoittaja *Taru Mäkelä* kertoi suhteestaan juutalaiseen kulttuuriin Turun seudun Suomi-Israel yhdistyksen 2.4.2011 järjestämässä tilaisuudessa. Vuonna 1997 valmistuneessa dokumenttifilmissä *Daavid – tarinoita kunniaista ja häpeästä* hän kuvasi Suomen juutalaisten sotilaitten kohtaloita sodan aikana.

LATAA ITSELLESI ALBERT EINSTEININ DOKUMENTIT

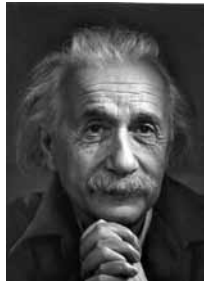
Viime vuosisadan suurimman neron **Albert Einsteinin** (1879–1955) 80 000 Israelissa säilytettävää dokumenttia saadaan pian muotoon, jossa ne ovat tämän vuosisadan ajattelijoiden ulottuvilla. Lontoolaisen Polonsky-säätiön anteliaan 500 000 dollarin lahjoituksen avulla Jerusalemin heprealainen yliopisto digitoi Einsteinin dokumentit niin että ne ovat opiskelijoiden ja tutkijoiden käytettävissä kaikkialla maailmassa.

"Tarkoituksena on rakentaa käyttäjäystävällinen digitaalinen tietokanta," Heprealaisen yliopiston johtaja professori **Menahem Ben-Sassoon** kertoi. Einsteinin arkistot ovat olleet tallessa Heprealaisen yliopiston Edmond J. Safra -kampuksella. Albert Einstein testamenttasi työnsä ja niihin liittyvät immateriaalioikeudet Jerusalemin heprealaiselle yliopistolle. Hänen kuollessaan Israelin valtio oli muutaman vuoden ikäinen, ja näin maailman tärkeimmät tutkimukset annettiin hyvin nuoren valtion haltuun.

Digitointi saataneen valmiiksi vuoden sisällä, ja silloin tiedot ovat kaikkien käytettävissä Albert Einstein -arkiston verkkosivuilla. Toivottavasti on juuri hankkimassasi iPad 2 -laitteessa tarpeeksi kapasiteettia käsittelemään maailman suurimman neron ajatuksia.

www.isrealli.org

8. huhtikuuta 2011

Heprealaisen yliopiston Einstein-arkistossa on 56 hyllymetriä aineistoa, joka dokumentoi Albert Einsteinin elämän ja uran. Tieteellisten ja ei-tieteellisten käsikirjoitusten lisäksi aineistoon sisältyy kirjeenvaihtoa, monenlaisia henkilökohtaisia dokumentteja, valokuvia, äänitteitä ja filminpätkiä. Arkiston ehkä arvokkain aarre on Einsteinin omakätinen käsikirjoitus artikkeliin *Die Grundlage der allgemeinen Relativitätstheorie* (Yleisen suhteellisuusteorian perusteet), joka julkaistiin *Annalen der Physik* -lehdessä vuonna 1916 ja joka mullisti kaksi ja puoli vuosisataa vallalla olleen newtoniaanisen maailmankuvan. Tämän käsikirjoituksen alkusivu löytyy helposti jo nyt arkiston verkkosivuilta (www.alberteinstein.info).

Hovinkartanon taidekesä

Jedidutin numerossa 3/2010 kerrottiin **Riitta** ja **Risto Tarvaisen** Hauholla ylläpitämästä *Hovinkartanosta* ja sen taiteilijaresidenssistä. Viimekesäinen vierailija, **Amili Gelbman**, on jälleen tulossa sinne kesäkuun jälkipuolella, nyt kolmen muun israelilaisen naistaiteilijan kanssa. Heidän tarkoituksenaan on työskennellä yhdessä neljän suomalaisen taiteilijan kanssa yhteisen teeman pohjalta ja panna juhannuksen tienoilla pystyyn näyttely.

Lisätietoa tästä Israelin suurlähetystön tukemasta projektista ja siihen osallistuvista taiteilijoista löytyy verkkosivulta <http://leave-the-light-on.coi.co.il>. Suunnitelman mukaan projektin töihin voi tutustua Hovinkartanossa 21.6.—28.6., ja näyttelyn varsinaiset avajaiset ovat maanantaina 27.6. Tiedot on kuitenkin parasta tarkistaa Hovinkartanosta ennen Hauholle ajamista.

Yhteystiedot, ajo-ohjeet sekä tarkempia tietoja Hovinkartanon kesäohjelmasta ja palveluista löytyy verkkosivulta www.hovinkartano.net.

POIMI NE KYPSÄNÄ!

Judy Siegel-Itzkovich

Negevissä sijaitsevan Ben Gurion -yliopiston robotiikantutkijat ovat saaneet 1,3 miljoonan dollarin apurahan älykkäiden algoritmien kehittämiseen. Suunnitteilla olevat robotit pystyvät arvioimaan ja poimimaan arvokasta satoa. Projekti on EU:n seitsemännen kehysohjelman osa ja nimeltään *Clever Robots for Crops* (cRops). Projekti kehittää tietotaitoa ja prototyypijärjestelmiä sadonkorjuuseen, esimerkiksi kasvihuoneessa kasvatettavia paprikoita, hedelmätarhoja ja viinirypäleitä varten.

Yael Edan

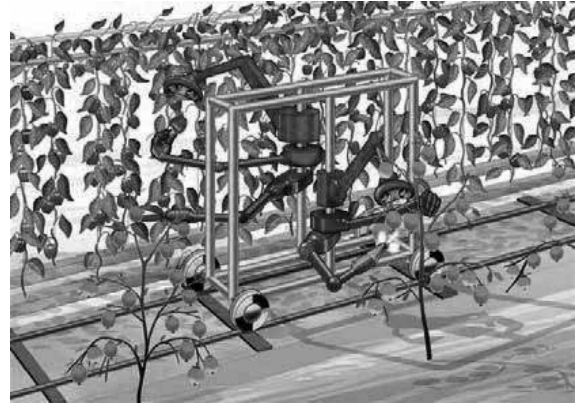
Professori **Yael Edan**, joka johtaa projektia, kertoi, että robotit voivat suorittaa tarkkoja ruiskutuksia, jotka kohdistuvat esimerkiksi vain lehtiin, ja ne pystyvät valikoivaan poimintaan. Robotit osaavat arvioida hedelmien kypsyyden ja poimivat varovaisesti vain kypsät hedelmät.

Ben Gurion -yliopiston tehtävänä on kehittää älykkäitä sensori- ja käsittelyominaisuuksia. "Maataloudessa käytettävän robotin täytyy olla älykäs, niin että se pystyy toimimaan esteittä myös muuttuvassa ja jopa vihamielisessä ympäristössä," Edan selitti.

"Me kehitämme itsenäisiä robotteja, jotka päättävät luotettavasti ja tarkasti, mitkä tuotteet ovat valmiita korjattaviksi. Muut ne jättävät väliin." Projekti vaatii vahvaa poikkitieteellistä tutkimusotetta.

Jerusalem Post online

20. huhtikuuta 2011

Taiteilijan näkemys sadonkorjuurobotista.

EU:n FP7:ään kuuluvassa Crops-projektissa (www.crops-robots.eu) on mukana yliopistoja, tutkimuslaitoksia ja yrityksiä kahdeksasta Euroopan maasta, Israelista ja Chilestä. Koko projektin koordinoivastuu on hollantilaisen Wageningen-yliopiston tutkimuskeskuksella. Artikkelissa mainitut projektin keskeiset tutkimustehtävät ovat Ben Gurion -yliopiston vastuulla. Professori Yael Edan on omissa tutkimuksissaan erikoistunut juuri tähän alueeseen: älykkäiden maatalousrobottien ohjaukseen ja suunnitteluun.

Väestötilastoa 63-vuotiaasta Israelista

Nyt 63-vuotiaassa Israelissa on 7 746 000 asukasta, joista 75,3 % on juutalaisia ja 20,5 % arabeja. Valtion syntyessä v. 1948 väkiluku oli 806 000. Maassa syntyneitä *sabroja* on juutalaisista nyt yli 70 %, kun v. 1948 heidän osuutensa oli 35 %.

Edellisen itsenäisyyspäivän jälkeen on Israelin väkiluku lisääntynyt 155 000:lla, joista 24 500 on maahanmuuttajia.

Vuonna 1948 Tel Aviv-Jaffa oli ainoa yli 100 000 asukkaan kaupunki, kun niitä nyt on 14.

Yli 200 000 asukkaan kaupunkeja ovat Jerusalem, Tel Aviv-Jaffa, Haifa, Rishon LeZion, Ashdod ja Petah Tikva.

ISRAEL RAHOITTA SUDANILAISSPÄKOLAISTEN VAPAAEHTOISEN PALUUN

Larry Derfner

Kun 97 uutta sudanilaispakolaista lentää Sudanissa sijaitsevaan Jubaan, heitä odottaa kaksivuotinen työharjoittelu ja kotiuttamisohjelma.

William Tall, joka on Israelin edustaja YK:n pakolaissmissiossa, kertoo, että kaikkia Sudanin palaavia on haastateltu, ja he ovat iloisia päästessään kotiin. Israelin hallitus ei heitä painosta. Toinen lentokoneellinen Etelä-Sudanin pakolaisia lensi kotiin 22.2. Israelin viranomaisten kustannuksella. Ben Gurionin lentokentällä haastateltiin 26-vuotiasta Reginaa, joka matkusti kuukauden vanhan May-vauvansa kanssa. Hän sanoi olevansa lähdessä kotiin 14 kuukauden Israelissa asumisen jälkeen, koska Etelä-Sudanista on tulossa itsenäinen, ja myös koska hän kaipaa vanhempiaan.

97 pakolaista lähti charter-lennolla Etelä-Sudanin pääkaupunkiin Jubaan. Kaiken kaikkiaan noin 400 henkilöä on lentänyt kotiin viimeisten 2,5 vuoden aikana, kertoi **Charmaine Hedding**, pakolaisten puolesta toimiva aktivisti, joka teki aloitteen kotiuttamisohjelmasta varmistamalla yhteistyövalmiuden Israelin ulkoministeriön kanssa. "Minulla on lista vielä 400 henkilöstä, enkä tällä hetkellä pysty tyydyttämään kysyntää." Charmaine Hedding on ICEJ:n johtajan **Malcolm Heddingin** vanhin tytär, ja ICEJ eli Jerusalemin kansainvälinen kristillinen suurlähetystö on ohjelmassa myös mukana.

Kahden viime vuoden aikana hallitus on rahoittanut koulutusta kotiin palaaville pakolaisille. Sitä on annettu maataloudessa, perusterveydenhuollossa, yrittäjyydessä ja ammattimaisessa autonkuljetuksessa. Kursseja on pidetty Eilatissa, Aradissa ja Tel Avivissa, muun muassa Eilatin Josephtal-sairaalassa ja kibbutseissa. Hedding kertoo: "Nämä eteläsudanilaiset tarvitsevat epätoivoisesti koulutusta, jotta heillä olisi jotain vietävää kotimaahansa." Etelä-Sudanin itsenäistyminen teki vapaaehtoisen kotiinpaluuhjelman mahdolliseksi. Lähes 99 % eteläsudanilaisista äänesti itsenäistymisen puolesta, ja Etelä-Sudanin valtion suunnitellaan itsenäistyvän 10.7. tänä vuonna.

Eteläsudanilaiset juhlivat itsenäistymisäänestyksen tulosta Tel Avivissa. Kuva: Ben Hartman.

Heddingin mukaan vuoden 2007 lopulla monet Israelissa olevat eteläsudanilaiset ryhtyivät kertomaan hänelle, että he haluavat palata kotiin jälleenrakentamaan maataan. Puoli-vuosisatainen taistelu Pohjois-Sudanin kanssa, joka maksoi 2,5 miljoonan eteläsudanilaisen hengen, sai ihmiset pakenemaan kotimaastaan. Vuoden 2005 tienoilla eteläsudanilaiset, jotka olivat siirtyneet Egyptiin, alkoivat muuttaa laittomasti rajan yli Israeliin, ja nyt heitä on maassa noin 8000. Charmaine Hedding, joka seuraa pakolaisten mukana lennoilla Etelä-Sudaniin, kertoo, että kun kone saapuu Juban lentokentälle, ilmassa on sa-noinkuvaamatonta jännitystä. Ihmiset huutavat "eläköön", kun lentokone laskeutuu. Jotkut suutelevat maata koneesta poistuessaan. "Heitä odottavat perheenjäsenet. Kerran, kun eräs nainen tapasi siskonsa, he halusivat toisiaan ja kierskelivät pölyisessä maassa itkien ja nauraen".

Charmaine Hedding

Pakolaisille pyritään järjestämään lempeä paluu, ja tähän asti kaikki on sujunut hyvin. **Emanuel Lagooro** palasi

Etelä-Sudaniin melkein neljän vuoden jälkeen, jotka hän oli asunut Eilotin kibbutssissa. Hän kertoo järjestelevänsä kibbutsin perustamista synnyinmaahansa. "Haluan antaa panokseni maalleni, ja kibbutsi olisi aika hyvä panos." Hän kertoo myös, että hänen sukunsa antoi hänelle maata – ja Sudan on suuri maa: he antoivat hänelle maata niin paljon, että hän voisi perustaa seitsemän kibbutsia. "Nyt odotan 40 perheen liittyvän suunnitelmaani."

Hedding haluaa painottaa, että paluu Israelista on vain pisara meressä niiden kahden miljoonan eteläsudaniilaisen joukossa, jotka ovat palanneet viime vuosina pääasiassa naapurimaista Afrikassa. Jotkut niistä, jotka ovat Israelissa, pelkäävät yhä, että yhteenotot pohjoissudaniilaisten kanssa yltyvät uudestaan. Mutta monia rohkaisee niiden esimerkki, jotka ovat jo lähteneet pian itsenäistyvään kotimaahansa.

Jerusalem Post 23.2.2011
(suom. *Suvi Gräsbeck*)

Suvi Gräsbeck oli hiihtoloman aikana perheineen Eilatissa ja hämmästytti sudanilaisten paljoutta muun muassa hotellityöntekijöinä. Hienon sapattiaterian Gräsbeckit nauttivat Eilotin kibbutssilla, joka on ollut eräs sudanilaisten koulutuspaikka, ja näin oheinen artikkeli kiinnitti Suvin huomiota.

Artikkelissa haastateltu *Charmaine Hedding* johtaa kansainvälisen *Operation Blessing* -järjestön Israelin osastoa (OBI). Artikkelista ilmenevän toiminnan lisäksi OBI avustaa holokaustista henkiin jääneitä, antaa humanitääristä ja lainopillista apua ihmiskaupan uhreille sekä auttaa maahanmuuttajia, siirtotyöläisiä ja turvapaikan hakijoita. Joulukuisen suuren metsäpalon jälkeen OBI oli mukana auttamassa paloaluelta evakuoituja. Palestiinalaisalueilla OBI kouluttaa vammaisia aikuisia sekä antaa humanitääristä ja lääkäriapua köyhyille perheille.

Lahdessa ilahduttiin tästä näystä: lähetystösihteeri *Yuval Donio-Gideon* (kesk. vas.) ja palestiinalaisten Suomen edustaja *Nabil Al Wazir* (kesk. oik.) lounastivat ja kahittelivat kaikessa rauhassa ja ystävytydessä Lahden suurhallin Jari-kabinetissa 6.3. Pöytäseurana olivat maakuntajohtaja *Jari Parkkonen* (vas.) ja rouva *Al Wazir* (oik.).

Donio-Gideon ja Al Wazir oli kutsuttu ammattiyhdistysjalkapallon 28. kansallisen mestaruusturnauksen juhلالounaalle, koska turnauksen järjestäjät toivovat, että Israelin ja palestiinalaisten joukkueet osallistuvat vuoden 2012 turnaukseen ja pelaavat siinä ystävyysottelun.

Donio-Gideon ja Al Wazir kannattivat ajatusta. Lounaalla todettiin, että jalkapallo virkistää ihmisiä ja luo yhteyttä kaikenlaisten rajojen yli. Mitä enemmän ihmiset kohtaavat toisensa rauhan merkeissä, sitä nopeammin rauha syntyy — ehkä jopa Lähi-itään.

Lounaan yhteydessä pitämässään puheessa lähetystösihteeri Donio-Gideon kertoi juutalaisen AY-keskusjärjestö *Histadrutin* suuresta merkityksestä monien Israelin valtion perustoimintojen syntymiselle. Vieraina Lahden kaupungin järjestämällä turnauslounaalla oli arvovaltaista väkeä Päijät-Hämeen maakuntajohtajasta Puuliiton puheenjohtajaan.

Vesa Hirvonen

Kaikkien kansojen rukouskonferenssi Jerusalemissa 28.9.—12.10.2011

Näe ja koe Israel-ystävyyden ja Raamatun maan nähtävyydet erilaisella matkalla uskovien yhteydessä.

Nimekkäät puhujat ja ylistäjät. Simultaanitilaukkaus, edullinen hinta, puolihoito, ilmaiset retket.

Lisätiedot: *TV7:n Sanan ja runon tuoksua* -aviopari **Auli ja Jaakob**, 044-513 1798, 050-537 5065, matkat@sananmarunontuoksua.fi, www.sanmarunontuoksua.fi (klikkaa: matkat).

Kysy myös Aulin pian ilmestyvää runokirjaa Ainutkertainen matka.

Keren Kajemet Finland ry on vuosikokouksessaan 17.3.2011 nimittänyt 30 vuotta puheenjohtajana toimineen **Louis Levinskyn** yhdistyksen kunniapuheenjohtajaksi.

Yllä mainitussa vuosikokouksessa hallituksen jäseniksi valittiin *Maija Aarikka-Wallenstein, Maiju Atzmon, Issi Baran, Boris Rubanovitsch, Ethel Saluts kij, Samuel Willner* ja *Pavlos Ylinen*.

Hallituksen järjestäytymiskokouksessa Keren Kajemet Finland ry:n puheenjohtajaksi valittiin **Ethel Saluts kij**, varapuheenjohtajaksi **Pavlos Ylinen**, rahastonhoitajaksi **Issi Baran**, ja sihteeriksi **Samuel Willner**.

Lahjoitukset:

Nordea FI83 1023 3000 2472 42
tai Sampo 800013-593465

Keren Kajemet Finland ry

puh. 09-440 770, 444 450
s-posti: *KKL@kolumbus.fi*.

Keren Kajemet Finland ry/hallitus

Kiitos

Haluan kiittää Israelin suurlähettiläs *Avi Granotia* siitä suurenmoisesta tilaisuudesta, jonka hän järjesti kunniakseni, kun päätin 30-vuotisen puheenjohtajakauteni KKL:ssä.

Samalla haluan kiittää kaikkia, jotka ovat tukeneet KKL:ia ja minua kaikkien näiden vuosien aikana.

Louis Levinsky

Lämpimät onnittelut Reuben Kashanille!

Ystävämme Reuben Kashani täytti 30.4.2011 (26. nisán) 85 vuotta.

Reuben Kashani syntyi vuonna 1926 Afganistanissa, mutta muutti jo lapsuudessaan vuonna 1935 perheensä mukana Jerusalemiin, jossa hän asuu edelleen. Reuben Kashani on israelilainen kirjailija, lehtimies ja toimittaja. Hän on kirjoittanut useita julkaisuja, jotka käsittelevät erityisesti juutalaisyhteisöjä eri puolilla maailmaa.

Meille suomalaisille Reuben Kashani on tullut tutuksi muun muassa työstään *Misgav Ladach* -sairaalan johtajana Jerusalemissa. Hänen kirjoistaan on suomeksi käännetty muun muassa *Israelin juhlat ja kulttuuriperinne*. Monille hän tuli tutuksi 80-vuotispäivillään Kampin palvelukeskuksessa ja valokuvanäyttelystänsä Kaisaniemen palvelukeskuksessa muutama vuosi sitten.

Reuben Kashani vieraili Radio Deissä vuonna 2008 ja mainitsi muun muassa seuraavaa: profeettojen ennustukset toteutuvat, Israelin kansa palaa kotiseudulleen ja ihmiset virtaavat Jerusalemiin, myös kristityt. Suomalaiset ovat suurin ryhmä, joka viettää Jerusalemissa lehtimäjäjuhlaa. Hän kiitti suomalaisia rukouksista Israelin puolesta sekä niitä ihmisiä, jotka ovat tukeneet hänen työtään sekä Israelia.

Reubenia voi onnitella kirjoittamalla hänelle osoitteen: Reines Street 6, IL-95427 Jerusalemi, Israel. Hänelle voi kirjoittaa englanniksi ja suomeksikin, sillä hänellä on Jerusalemissa ystäviä, jotka osaavat suomea.

Ad mea ve esrim shanaa— aina 120-vuotiaaksi!
Anna Nummela

ISRAELILAISIA KANSANTANSSEJA

HELSINGISSÄ JA VANTAALLA

Agricolan kirkon liikuntasalissa maanantaisin

klo 17-18 alkeisryhmä, ohjaajana *Pirkko Nyqvist* (0400-885959)

klo 18-20 jatkoryhmä, ohjaajana *Viveca Unnérus* (044-5218221).

Kampin palvelukeskuksessa Salomonkatu 21,

tiistaisin klo 11-12.30, ohjaajana *Wim van der Kooij* (044-5210225).

Vantaan Jokirannan koululla lauantaisin klo 14-16. Tiedustelut *Kristiina Rämö* (040-526 0646,

kristiina.ramo@fimnet.fi), *Tapani Rämö* (040-526 0636, *tapani.ramo@helsinki.fi*).

JYVÄSKYLÄN Suomi-Israel Yhdistyksen miesten karkeloryhmä kokoontuu kerran kuussa lauantaisin

klo 15-17. Yhteyshenkilö: *Juhani Starczewski*, p. 040-757 3537, *juhani.starczewski@elisanet.fi*.

OULUSSA JA LÄHIYMPÄRISTÖSSÄ

Oulussa ja lähiympäristössä voi tanssia israelilaisia kansantansseja useita kertoja viikossa.

Opettajana *Merja Meir*, *merja.meir@hotmail.com*, p. 044-7698505.

TURUSSA Turun seudun Suomi-Israel Yhdistyksen Rakefet-tanssiryhmä ottaa jatkuvasti mukaan

toimintaansa uusia harrastajia. Harjoitukset sunnuntaisin klo 18.30-21.00, os. Brahenkatu 17 B (soita ovikelloa!).

Yhteyshenkilö: *Aulikki Laitinen*, p. 040-7690489, *aulikkilaitinen@gmail.com*.

HEPREAA

HELSINGISSÄ Kalliolan kansalaisopistossa on useita eri tasoisia

heprean kursseja, ks. www.kalliola.fi/Kalliolankansalaisopisto/Sivut/Kurssit.aspx.

Opettajana *Mila Westerberg*, *mila.westerberg@gmail.com*, p. 040-7235607.

HELSINGISSÄ kokoontuu **heprean keskustelupiiri** *Ulli Ingraeuksen* kodissa,

Arkadiankatu 17 A 7 (p. 09-493550) joka toinen lauantai (parillisina viikkoina)

klo 12.30-14. Soita ja varmista kokoontuminen!

OULUN kansalaisopistossa (Kaarretie 14) kokoontuu

maanantaisin klo 17.15 muutaman vuoden opiskellut

heprean jatkoryhmä ja klo 18.50 viime syksynä aloittanut ryhmä,

johon myös uudet alkajat voivat tulla.

Opettajina *Ulla Keränen* ja *Anja Röpölinen*, *anja.ropelinen@luukku.com*, p. 050-3767387.

Lisätietoja Israel-ystävyyteen ja Israelin kulttuuriin liittyvästä toiminnasta löytyy liiton verkkosivuilta

www.suomi-israel.fi. Täydennyksiä voi sinne lähettää osoitteella portaali@suomi-israel.fi.

Julkaisija/palautusosoite:
Suomi-Israel yhdistysten liitto ry
Finland-Israel Föreningarnas Förbund rf
PL 247, 00531 Helsinki
liitto@suomi-israel.fi
www.suomi-israel.fi

Liittohallitus (2011):
Juha-Pekka Rissanen (pj), Reino Kurki-Suonio (varapj),
Liisa Elo, Suvi Gräsbeck, Birgitta Hisinger,
Marjatta Järvinen, Jouni Karppanen, Juhani Korjula,
Anna Muukkonen, Olli Palo, Juhani Starczewski,
Hannu Taipale.

Jäsenyhdistykset:

Helsingin Suomi-Israel yhdistys ry –
Föreningen Finland-Israel i Helsingfors rf
PL 247, 00531 Helsinki
helsinki@suomi-israel.fi
050-346 1084 (pj Vesa Hirvonen)
www.suomi-israel.fi/helsinki

Haminan seudun Suomi-Israel yhdistys ry
Niemenpääntie 37, 49490 Neuvoton
hamina@suomi-israel.fi
050-355 6649 (siht. Jarmo Suntio)
www.suomi-israel.fi/hamina

Turun seudun Suomi-Israel yhdistys ry –
Åboregionens Finland-Israel Förening rf
Maariankatu 1 B 64, 20100 Turku
turku@suomi-israel.fi
050-372 6100 (pj Tapio Holvitie)
050-520 1288 (siht. Ritva Kaseva)
www.suomi-israel.fi/turku

Kouvolan seudun Suomi-Israel yhdistys ry
050-538 6680 (siht. Leea Villstedt)
www.suomi-israel.fi/kouvola

Tampereen Suomi-Israel yhdistys ry –
Föreningen Finland-Israel i Tammerfors rf
PL 654, 33101 Tampere
tampere@suomi-israel.fi
040-580 6055 (pj Birgitta Hisinger)
www.suomi-israel.fi/tampere

Vantaan Suomi-Israel yhdistys ry
PL 113, 01301 Vantaa
vantaa@suomi-israel.fi
044-348 8735 (pj Liisa Auruksenaho)
www.suomi-israel.fi/vantaa

Kuopion seudun Suomi-Israel yhdistys ry
Samoilijantie 8 B 1, 70200 Kuopio
040-705 3134 (siht. Heikki Juutinen)
www.suomi-israel.fi/kuopio

Jyväskylän Suomi-Israel yhdistys ry
Muurarintie 9 B 8, 40520 Jyväskylä
jyvaskyla@suomi-israel.fi
040-757 3537 (pj Juhani Starczewski)
www.suomi-israel.fi/jyvaskyla

Koillis-Lapin Suomi-Israel yhdistys ry
Eteläkaari 22, 97900 Posio
040-735 7643 (pj Ulla Pätsi)
www.suomi-israel.fi/koillis-lappi

Pohjois-Karjalan Suomi-Israel yhdistys ry
Saavanlammentie 17 A, 81230 Mönni
pohjois-karjala@suomi-israel.fi
050 535 8326 (siht. Pirjo Myller)
www.suomi-israel.fi/pohjois-karjala

Jos haluat liittyä jäseneksi tai muuten tilata Jedidutin, täytä verkkolomake osoitteessa
www.suomi-israel.fi/lomake tai ota yhteys johonkin jäsenyhdistykseen.